

THE HALACHIC CORNER

OCTOBER 2024 | תשרי תשפ"ה COR - KASHRUTH COUNCIL OF CANADA

KERNELS of wisdom

A discussion of the bracha rishona of corn chips, Corn Cakes, Corn Flakes and Popcorners

BY: RABBI TSVI HEBER

In this article, we address the appropriate *brachos* of contemporary products made from corn. There are two important points that should be clarified at the outset. Firstly, prior to the application of *hilchos brachos* to manufactured products, it is necessary to understand the *metzius*. Secondly, *brachos* on manufactured foods can change based on whether the process to make them becomes the normal way to consume that food. An example of this latter point is the *bracha* on hearts of palm. While the Gemara¹ is explicit that the *bracha* on hearts of palm is *shehakol*, many *Poskim* rule that nowadays the *bracha* has changed to *ha'adoma*.² They reason based on the Gemara that explains that *shehakol* is appropriate since palm trees are not planted for their hearts. However, nowadays, palm trees are indeed planted for their hearts and the *bracha* changes to *ha'adoma*.

Corn chips are a snack food made from cornmeal (cornmeal is ground corn with a coarse and gritty texture) fried in oil or baked, usually in the shape of a small noodle or scoop. Snappy Snax, for example, lists whole grain corn, as opposed to corn flour, as an ingredient. For Corn Cakes, a measured amount of pre-mixed grain is dropped into a

mold. The mold is heated and the grain pops due to the high temperature of the mold. The popping grain cannot escape, and it fuses together in the circular shape of the mold that it is contained in.³ Corn flakes are made from corn kernels split into three equal parts, then dried, rolled into flakes and toasted. Finally, Popcorners are made from corn kernels that have been popped and then ground into a fine powder. The powder is then mixed with water and salt to create a dough, which is then formed into the shape of a chip. The chips are then fried in oil and served with a variety of dipping sauces. What are the *brachos* on these foods made from corn?

Some kashrus agencies have lists through which consumers can easily access information regarding the *brachos* of certified kosher products.⁴ If a corn flake cereal, for example, is not on the list, how does a consumer know what the *bracha* is? The Star-K writes that if the cereal lists corn flour the corn has been ground and reformed into pellets; therefore, the *bracha* is *shehakol*. If the cereal lists corn or milled corn, it may be a whole grain product and the *bracha* is *ha'adoma* or it may be ground and the *bracha* is *shehakol*. To determine the *bracha* one must look carefully at the various flakes. If they have jagged edges and the surface of

the flake is bumpy it comes from a grit and the *bracha* is *ha'adoma*. If the corn flakes are relatively smooth with very small bumps and the edges are smoother the corn flakes are from a more uniform pellet and the *bracha* is *shehakol*.⁵ These guidelines are well publicized and as a result have become well-accepted. But what is the *halachic* source that they are based upon?

The Rema writes that for a cooked or baked product made from *kitniyos*, such as corn, the *bracha* only changes from *ha'adoma* to *shehakol* if either it has been totally mashed into something whose source is no longer recognizable, or it has been made into a cooked dish which is not as tasty as the raw product.⁶ This seems to substantiate the guidelines mentioned above. A product made from corn flour is *shehakol* because the corn has been ground to the extent that it is no longer recognizable. Whereas a product made from corn or milled corn may not be considered ground enough for the *bracha* to change.⁷ Some go as far as to say that even if made from whole corn or milled corn the *bracha* would be *shehakol* so as long as the source of the product is not recognizable.⁸ Accordingly, all the products mentioned above should be *shehakol*. However, all of this is far from a simple matter.

Let us first consider whether the *bracha* of *mezonos* might be appropriate for products made from corn flour. After all, *mezonos* is not specifically reserved for products made from flour of the *chameishes minei dagan* (wheat, barley, spelt, rye and oats). Products made from rice flour also achieve the *bracha* of *mezonos* since they satiate.⁹ Should this not apply equally to products that satiate which are made from corn flour? While some *Rishonim* hold that such products should indeed be *mezonos*, others disagree. They feel that since it is not common to produce baked and cooked products from flour of *kitniyos*, the appropriate *bracha* cannot be *mezonos*.¹⁰ Others slightly modify this reasoning and say that it is not because it is not normal to make products from the flour of *kitniyos*, rather it is because such products never attain the same *chashivus* as products made from the flour of *chameishes minei dagan* or even of rice. Such flour contains qualities that allow

for the dough to properly rise which is not the case when it comes to products made from the flour of *kitniyos*.¹¹ Many *Poskim*, including the Mishna Berura, are not convinced of this argument and while they ultimately *pasken* not to make *mezonos*, they encourage people not to eat products made from *kitniyos* flour outside of a *seudah*.¹²

Now that we have determined that even *mezonos* might be a consideration for products made from corn flour, let's reconsider why *ha'adoma* should not apply. Rabbeinu Yonah contemplates this and suggests two possibilities. It can be because the original "fruit" is no longer recognizable, thereby effectively converting the *bracha* to *shehakol*. Alternatively, it can be because we normally consume *kitniyos* in their whole state and not in this ground up fashion.¹³ When the Beis Yosef brings this *halacha*, he combines the two reasons stated in Rabbeinu Yonah by suggesting that the reason that products which are no longer recognizable lose their *bracha* is because

they are not normally consumed in that fashion.¹⁴

When discussing the appropriate *bracha* on jams made from fruit, the Beis Yosef states that in order for the *bracha* to change from *ha'eitz* to *shehakol* it must be both unrecognizable and an abnormal way of consumption. In other words, the reason for the *bracha* change in unrecognizable products is because they are not normally consumed in this fashion.¹⁵ In the case of fruit jam, the Mishna Berura is abundantly clear that only when the "majority" of fruit is not consumed as a jam does the *bracha* change to *shehakol*. This ruling comes from the Chaye Odom who mentions that we follow the majority.¹⁶ However, the Shulchan Aruch HaRav does not require a majority, rather that it should simply be the normal way of consuming the product. In such a case, he holds that even if the product is no longer recognizable it's original *bracha* remains.¹⁷

Now let's come back to products made of

corn flour. The Magen Avrohom is clear that mashing *kitniyos* into flour only changes the *bracha* when it is not the normal way of eating *kitniyos*. He explains that if the *kitniyos* is mashed in a fine sifter then the *bracha* changes to *shehakol* since it is not the normal way of consuming *kitniyos*. However, if it is simply mashed with a fork then it is the normal way of consuming the product and the *bracha* remains *ha'adoma*.¹⁸ The Mishna Berura rules like the Magen Avrohom.¹⁹ He then argues that since today it is just as normal to consume products made from corn flour as it is to consume corn in its original state, the *bracha* should remain *ha'adoma*.²⁰

Historically, some argued that since the most common use of corn is for animal food that using it in any other food product is to be considered abnormal and the *bracha* would be *shehakol*.²¹ The problem with this argument is just that; it may be historical. While the majority of corn is still used for animal feed and fuel, a significant percentage is used for human consumption.

In a multi-billion dollar industry it is difficult to argue that it is not normal to use corn for food consumption just because the majority is used for animal feed and other uses. The words of the Shulchan Aruch HaRav who requires "normal" as opposed to "majority" ring true in contemporary society.

To directly address our questions above, it appears that all products made from corn, whether from split corn, corn grits, corn meal or corn flour which includes all of the products mentioned above should be *ha'adoma* since they are very commonly consumed and such consumption is quite normal. Those who are more careful might even consider them *mezonos* and consume them only in the context of a meal.

However, there is still room for justification of the custom to recite *shehakol* on products made from corn flour. What is the correct *bracha* for someone who decides to consume raw dough made from wheat, for example? The answer is *shehakol*, of course.

The reason is because it is not normal to consume raw dough. Only after the dough is baked does it change for the better and take on the special *bracha* of *hamotzee*. What about dough made from rice flour? Also, the *bracha* is *shehakol*. Only after the dough is baked does it change for the better and take on the special *bracha* of *mezonos*. Now, what about dough made from corn flour? Similarly, the *bracha* is *shehakol*. When the product is baked into something that can be consumed, perhaps we can no longer apply the original *bracha*, similar to the two cases made above. And considering that there is no special *bracha* for products baked from corn flour, the *shehakol* would remain its *bracha*.²²

RABBI TSVI HEBER

Director of Community Kosher

1 ברכת (ל"ו).
2 וזאת הברכה בלוח הברכות, שי' הרה"צ ר' חיים ישראל בעלסקי זצ"ל הובא בועבסטיי של OU
3 What bracha do you recite on hearts of palm? – Halacha Yomis | OU Kosher Certification – OU Kosher Certification
4 <https://www.comthins.com/en-us/frequently-asked-questions>
5 Cereals_and_their_Brachos K kosher Listing: STAR-K
6 Brachos for Breakfast | STAR-K Kosher Certification
7 רמ"א (סימן ר"ח סעיף ח')
8 ספר וזאת הברכה לוח הברכות, ספר פתחי הלכה לוח הברכות, לוח הברכות שעי"י הועבסטיי של OU, ושו"ת אור לציון ח"ב (סימן מ"ו אות מ"א)
9 וכיכ בשו"ת אגרות משה חלק אבה"ע (סימן קי"ד), שו"ת שבט

10 הלו ח"ח (סימן ל"ו), וזאת הברכה לוח הברכות (הערה ק"ג) בשם הר"גמ אלוהו
11 הר"איש (פרק ו' סימן ח') סובר דברכת מזונות שירך לכל פת הון. דפת אורז לא דוקא וגם על פת דוחן מברך במ"מ דגם דוחן מין ז"ין וסועד הלב כמו אורז. וה"ה בכל דבר שהוא מזון כמו הפניצ'ו דדרך לאכלו למזון (הוספת רבינו יונה). אבל העושה פת ממני קטניות מברך שהכל כי אינם אלא להתענג. וזה דלא כהר"י דסבר דברכת מזונות שירך רק לה' מיני דגן ואורז ולא לשאר מינים ואף לאלו שמזינים. ושאי אורז דלדעת ר' יוחנן בן נורי היינו מין דגן המחמץ, ואף שלא ס"ל כן מימי לענין הברכה ס"ל דמברכין מזונות משאי"כ שאר מיני קטניות.
12 שי"ת חתם סופר (שם) אבל אני מסופק בדבר הרבה וכו' כי אפשר שהוא מין אורז וכו' ולענין ברכה אפשר שהוא מין אורז הנגרר אחר ע"י החטין וברכתו במימי וכו' שהרבה כח החימוץ יש בהם אפילו מן האורז ויען כי אין בידיו דבר ברור וכו' לא יאכלנו אלא בתוך סעודה עתיד. המשנה ברורה (סימן ר"ח ס"ק ל"ג) מביא דעת החת"ס שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה. ובשער ציון (סיק ל"ג) כי דאם איי

13 להו כמזונות. וכיכ בבי"י.
14 שו"ת חתם סופר (תשובה ב') דלא בהזנה הקביעות סעודה תליה מילתא אלא בחשיבות לחם וחיוב תליה וחימוץ וכל הני מילי לית להו חשיבות חוץ מאורז דתנן במתני' בחלה (פרק ג' משנה ז') העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייב בחלה וכו' ומפי' בירושלמי הטעם משום חטין גוררין את האורז לעשות לחם חמץ ע"ש.
15 שו"ת חתם סופר (שם) אבל אני מסופק בדבר הרבה וכו' כי אפשר שהוא מין אורז וכו' ולענין ברכה אפשר שהוא מין אורז הנגרר אחר ע"י החטין וברכתו במימי וכו' שהרבה כח החימוץ יש בהם אפילו מן האורז ויען כי אין בידיו דבר ברור וכו' לא יאכלנו אלא בתוך סעודה עתיד. המשנה ברורה (סימן ר"ח ס"ק ל"ג) מביא דעת החת"ס שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה. ובשער ציון (סיק ל"ג) כי דאם איי
16 שו"ת חתם סופר (תשובה ב') דלא בהזנה הקביעות סעודה תליה מילתא אלא בחשיבות לחם וחיוב תליה וחימוץ וכל הני מילי לית להו חשיבות חוץ מאורז דתנן במתני' בחלה (פרק ג' משנה ז') העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייב בחלה וכו' ומפי' בירושלמי הטעם משום חטין גוררין את האורז לעשות לחם חמץ ע"ש.
17 שו"ת חתם סופר (שם) אבל אני מסופק בדבר הרבה וכו' כי אפשר שהוא מין אורז וכו' ולענין ברכה אפשר שהוא מין אורז הנגרר אחר ע"י החטין וברכתו במימי וכו' שהרבה כח החימוץ יש בהם אפילו מן האורז ויען כי אין בידיו דבר ברור וכו' לא יאכלנו אלא בתוך סעודה עתיד. המשנה ברורה (סימן ר"ח ס"ק ל"ג) מביא דעת החת"ס שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה. ובשער ציון (סיק ל"ג) כי דאם איי
18 שו"ת חתם סופר (שם) אבל אני מסופק בדבר הרבה וכו' כי אפשר שהוא מין אורז וכו' ולענין ברכה אפשר שהוא מין אורז הנגרר אחר ע"י החטין וברכתו במימי וכו' שהרבה כח החימוץ יש בהם אפילו מן האורז ויען כי אין בידיו דבר ברור וכו' לא יאכלנו אלא בתוך סעודה עתיד. המשנה ברורה (סימן ר"ח ס"ק ל"ג) מביא דעת החת"ס שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה. ובשער ציון (סיק ל"ג) כי דאם איי
19 שו"ת חתם סופר (שם) אבל אני מסופק בדבר הרבה וכו' כי אפשר שהוא מין אורז וכו' ולענין ברכה אפשר שהוא מין אורז הנגרר אחר ע"י החטין וברכתו במימי וכו' שהרבה כח החימוץ יש בהם אפילו מן האורז ויען כי אין בידיו דבר ברור וכו' לא יאכלנו אלא בתוך סעודה עתיד. המשנה ברורה (סימן ר"ח ס"ק ל"ג) מביא דעת החת"ס שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה. ובשער ציון (סיק ל"ג) כי דאם איי
20 שו"ת חתם סופר (שם) אבל אני מסופק בדבר הרבה וכו' כי אפשר שהוא מין אורז וכו' ולענין ברכה אפשר שהוא מין אורז הנגרר אחר ע"י החטין וברכתו במימי וכו' שהרבה כח החימוץ יש בהם אפילו מן האורז ויען כי אין בידיו דבר ברור וכו' לא יאכלנו אלא בתוך סעודה עתיד. המשנה ברורה (סימן ר"ח ס"ק ל"ג) מביא דעת החת"ס שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה. ובשער ציון (סיק ל"ג) כי דאם איי
21 שו"ת חתם סופר (שם) אבל אני מסופק בדבר הרבה וכו' כי אפשר שהוא מין אורז וכו' ולענין ברכה אפשר שהוא מין אורז הנגרר אחר ע"י החטין וברכתו במימי וכו' שהרבה כח החימוץ יש בהם אפילו מן האורז ויען כי אין בידיו דבר ברור וכו' לא יאכלנו אלא בתוך סעודה עתיד. המשנה ברורה (סימן ר"ח ס"ק ל"ג) מביא דעת החת"ס שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה. ובשער ציון (סיק ל"ג) כי דאם איי

SHECHITA & STATE

An Update on
Kosher Slaughter
in Canada

“Is the Canadian government trying to ban *shechita*?”
The short answer is no. The longer answer requires more explanation.

BY RICHARD RABKIN

Kosher slaughter is enshrined under Canadian law as an acceptable method of animal slaughter and its implementation is regulated by the Canadian Food Inspection Agency (CFIA). In 2018 the government passed legislation called the *Safe Food for Canadians Act*, and in January of 2019 the CFIA published new guidelines relating to *shechita*. These guidelines introduced new indicators that were required at slaughterhouses to ensure that animals are unconscious prior to moving them on the production line. These new indicators can take up to a few minutes to administer and in modern slaughterhouses they slow down the production line significantly. So much so, that abattoirs which once happily accommodated kosher slaughter in Canada started closing their doors to the Jewish community because they can't accommodate such a slow line speed and they do not want to be associated with a practice that the government views as inhumane.

We expressed our grave concerns to the CFIA, trying to negotiate with them over the course of a couple of years but unfortunately, we were not able to come to a resolution. As a result, the Kashruth Council of Canada (COR), the Jewish Community Council of Montreal (MK), Mehadrin Meats and Shefa Meats, together with significant support from CIJA, UJA Federation of Greater Toronto and Federation CJA in Montreal and some generous philanthropists, sued the government to remove these new restrictive guidelines.

We took this action because we felt that we had no choice. Because of the abattoir closures, the Canadian Jewish community had to begin importing significant amounts of meat from outside the country. This is not a viable long term solution because it can affect both supply and cost. But more importantly, we felt that these new guidelines were a direct attack on Jewish tradition. One of the hallmarks of a thriving Jewish community is a stable and secure access of domestic kosher meat. Furthermore, historically, attempts to restrict *shechita* have often been accompanied by dangerous antisemitism falsely associating Jews with cruelty.

Efforts to restrict *shechita* are so misplaced precisely because *shechita* is a humane method of animal slaughter. As is well known, animal welfare is an important Jewish value and causing unnecessary pain to animals is prohibited by the principal of *tzar baalei chayim*. That is why the knife used by *shochtim* has to be razor sharp without even the slightest nick, so that the cut is painless, and the animal doesn't suffer unnecessarily, even for a split second. This is not just attested to be the weight of Jewish tradition; it is echoed by our impressive team of medical and scientific experts. This team includes a senior veterinary surgeon, neurologists, cardiologists, a neuroscientist and others. They have all produced reports indicating that the best evidence is that *shechita* causes unconsciousness as quickly as stunning and possibly faster, ensuring a humane slaughter of the animal obviating the need for the CFIA's new indicators. In fact, there is no reliable scientific evidence to support the claim that absent the use of the CFIA indicators, performance of *shechita* would result in an inhumane treatment of animals.

What then is the CFIA's issue? The argument is that after *shechita*, the animal *might* still be conscious and *might* still experience pain and as a result it should be left alone for a period of time, up to a few minutes, before moving it along the production line. But the science demonstrates that this is incorrect. Within a few seconds after *shechita* the animal rapidly proceeds to unconsciousness, similar to how a person might faint. When someone requires surgery for example, he is unconscious and thus does not feel the surgeon's knife. This is similar to what the animal goes through after *shechita*. This evidence was introduced by our lawyers in court.

In April of 2024 we brought a motion for an interlocutory injunction to ask the courts to direct the CFIA to cease using their new indicators of unconsciousness. We introduced the scientific evidence supplied by our experts but also relied on religious freedom rights afforded under the *Canadian Charter of Rights and Freedoms* (the "Charter").

In July of 2024 Mr. Justice Regimbalud handed down his decision in our favour. In his reasons, he wrote:

The Guidelines are also discriminatory as they unfairly associate a religious practice of *shechita* to animal pain, and impose a challenge that does not apply to non-kosher meat production. The Guidelines therefore impose on Jews a burden and deny them benefits in a manner that has the effect of reinforcing, perpetuating, or exacerbating a disadvantage. Their Charter rights to freedom of religion and the right to equality enshrined in the Charter are therefore unjustifiably restricted.

Since Justice Regimbalud's decision, some of the abattoirs that previously closed to kosher slaughter have expressed interest in resuming production while others new to kosher are exploring the idea altogether. These are certainly positive developments. But abattoirs need predictability and that will only come when we have a final pronouncement from the courts or the CFIA.

It is important to note that since the court's decision, CFIA officials in Ottawa have engaged with us in a spirit of cooperation and have expressed their interest in working with the Jewish community within the framework of their mandate. We are hopeful that this will continue.

Like many communities worldwide, the Canadian Jewish community feels less secure now than in recent memory. Understandably, threats to kosher slaughter only heighten this sense of unease. We remain hopeful that a long-term solution can be reached—one that acknowledges *shechita* as a humane method of animal slaughter and reaffirms the place of Canadian Jewry within the broader fabric of Canadian society.

RICHARD RABKIN
Managing Director

GUARDIAN AT THE GATE:

The Protective Power of the Mezuzah

the mezuzah is placed on the right doorpost. If someone placed the mezuzah on the left doorpost, he has not fulfilled the mitzvah.⁵

BY: RABBI ASSAF AVRAHAM SWISSA

In each of the first two paragraphs of the *Shema*, the Torah mentions the mitzvah of affixing a mezuzah in the doorway of one's home¹. The *Gemara (Menachot 32b)* derives from the word בשערך that the mezuzah needs to be mounted within the threshold of the doorway, between both doorposts and underneath the lintel. The *Gemara* also infers from the word בשערך that one must attach the mezuzah securely to the door post.

The Rambam² writes: "A person should be very careful with the mitzvah of mezuzah because it is a constant obligation. In addition, each time a person goes in and out [of his house] he will encounter the name of Hashem and will be reminded of His love towards us. This will awaken him from his slumber and [save him] from the folly of pursuing that which is transient."³

THE RIGHT POST

The *Gemara (Menachot 34a)* learns from the word בדרך ביאתך - the way you enter, that the mezuzah must be placed on the post to one's right when entering into the doorway. Because most people begin walking by raising their right foot⁴, therefore,

When the backyard has access to the street (image #2), many *poskim* rule that the mezuzah should be placed to one's right when entering the house from the backyard.⁹ They explain that the yard is secondary to the house in its usage, and the doorway to the house is seen more as an entrance to the house and less as an exit to the backyard. However, other *poskim* disagree¹⁰. The prevalent custom follows the first opinion.¹¹

DOUBLE DOORS

When the right door of a double entryway is kept locked and rarely used but is opened when needed (e.g. to accommodate large gatherings), it is considered a door according to all *poskim*. Therefore, the mezuzah should be placed on the right doorpost. However, if the right door is only opened to provide space for large deliveries, *poskim* disagree as to whether one should still affix the mezuzah on the right doorpost,¹² or on the right door instead, as it serves as a doorpost (image #3 illustrates the second opinion)¹³. *Rabbanim* rule like the first opinion.¹⁴

LEFT-HANDED SLIDING DOOR

Let's look at a case of a left-handed sliding door. Such a door has the sliding door-panel on the left side when viewed from the exterior, and a stationary panel on the right.

Many halachic authorities hold that one is obligated to place the mezuzah on the right doorpost when entering the house (spot A in image #4).¹⁵

However, since only the left side of the doorway is entered through, some *poskim* write that the mezuzah should be put on the end of the fixed right panel (spot B in image #4), as the panel is considered an

extension of the wall.¹⁶ *Rabbanim* rule like the first opinion.¹⁷

PURCHASING AND CHECKING THE MEZUZAH

One should invest in buying a mezuzah which is beautifully written (*mehudar*), from a *sofer* who one knows and is proficient in all the laws relating to *sefer torah*, *tefillin*, and *mezuzah*.¹⁸

The mezuzah should be checked every 3.5 years.¹⁹ If a mezuzah is located in a humid area, it must be checked more frequently (i.e. once a year) since humidity can easily ruin a mezuzah.²⁰ It is a *minhag chasidut* to check one's mezuzot every year in the month of *Elul*.²¹

ENTERING AND LEAVING A HOUSE

The *Rama* (285:2) writes to place one's hand on the mezuzah when entering and leaving the house. The *Chida*²² quotes from the *Arizal* to touch the name שְׁקִי on the mezuzah and kiss that hand. The *Rama* adds that one should say the following tefilla: *ה' ישמור צאתי ובואי מעתה ועד עולם*. The *Ben Ish Chai*²³ brings a longer nusach: *ה' ישמור צאתי ובואי לחיים טובים ולשלום מעתה ועד עולם*. קל שקי יברך אותי ויתן לי רחמים.

THE OUTERMOST TEFACH

The *Gemara (Menachot 33b)* tells us that the mezuzah should preferably be placed on the outermost tefach of the doorpost.²⁴ This serves a dual purpose:

- First, people will immediately see the mezuzah and remember the oneness of Hashem.
- Second, the entire house – from the outer tefach inward – will be protected from spiritual and physical harm.²⁵

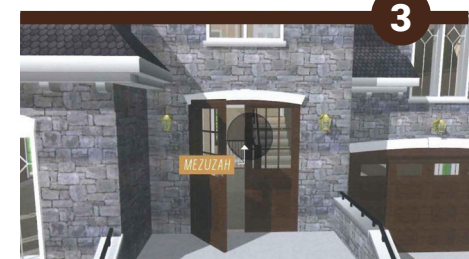
The *Gemara* teaches that a king of flesh and blood remains inside while his servants stand outside and protect him. In contrast, we sleep in our beds and the הקדוש ברוך הוא watches over us from outside. Furthermore, even when we leave the house we are protected because of the mezuzah.²⁶

May the merit of this great mitzvah offer protection for the entire Jewish people.

RABBI SWISSA

Rabbinic Field Administrator

מתחזקים ומתקנים יחד, ומניחים דיהם על ראשו בזמן שנכנס, ופותחים ואומרים, אוי לו לפלגי שיצא מרשות אדוני. מאותו זמן והלאה, הוא נמצא בלי שמירה, שאין מי שישמור עליו. הרחמן יצילנו. ע"כ.

26 גמי מנחות (לג). מהרש"א בח"י אגדות, ח"ל והוא משמר מבחון שאמר ה' ישמור וגו'. כפ"ר יד ימיך שהמזזה היא מימין באה. ואמר יומם השמש וגו' לפי שכל המאורות רעות הבאות בעולם נתנו ביד מלכות השמים שעיקרם חמה ולבנה וכוכביהם והם המתנגדים לאומה הישראלית כמו שאמר אין מדל לישראל על כן אמר שבמכות המזזה השמש והירח לא יכבה כי ה' ישמור מעל רע שיתעורר מהם ללא עליו ולפי שאמר בענין שבהיותך בפנים ישמור הקבי"ה מבחון דהיינו יד ימיך ימין ביאתך לבית, ושם תאמר ביאתך לא יהיה שומרך ע"כ אמר ה' ישמור אתך ובאך וגו' שישמור במכות מזזה אתך דהיינו מבחון כמו בבוך מרפנים. ע"כ.

1 פרשת ואתחן (דברים ו, ט) ובפרשת עקב (שם י"א, כ).
2 רמב"ם הל' מזוזה (פ"ו הי"ג) ח"ל: חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד. וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ברוך הוא ויזכר אהבתו ועור משנתו ושגותו בהבלי הזמן. וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם. ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי משרים. אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא ייטא שהרי יש לו מזכירין רבים והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטא שאמרו (תהילים לד ח) "חנה מלאך ה' סביב לראויו ויחלצם".
3 כן מלקט בספר הלכות מזוזה לר' יצחק שורבה שליט"א, עמוד ח.
4 גמי יומא (י"א) דרך ביאתך וכי עקר אינש כרעה דמינא עקר ברישא. ורמ"א (רפ"ט, ב) כתב דאין חילוק בין אם הוא איטר יד או לא.
5 שו"ע (שם) ואם קבע משמאל פסולה.
6 חובת הדר (פ"ח ח"א הי"ד).
7 חז"א (ס' קס"ח אות ה), בית מאיר (רפ"ט ס"ב).
8 ט"ז סק"ד, וכמהרי"ל. וכי באגרות משה י"ד ס' קפ"א, חובת הדר (פ"ח ח"א סק"ו), יבע אומר (ח"ד ס' כ"ג אות ו), אור לציון (ח"א י"ד ס"ד), לקו"י (הל' מזוזה סעי' כ"ו), שכל טוב (רפ"ט אות ק"ז), וכיון שהדבר שמי במחלוקת, יקבע בברכה ברב, דספק ברכות להקל, ואם היה החצר מקרה ויש בו ד' אמות על ד' אמות אז יקבע בברכה בימין הנכנס לחצר לכו"פ. כ"כ באול"צ (שם) וכי במשפט המזוזה (פ"ז הי"ט).
9 והטעם דבית עם חצר הרי הבית תמיד עיקר כלפי החצר וממילא חייב מחמת תפילות הבית, והדלת היו נכנסה לבית. אגרות משה (ח"א י"ד ס' קפ"א), אור לציון (ח"א י"ד ס"ו), מזוזה בינת להגרו"ק (רפ"ט סק"ז), לקו"י (הל' מזוזה סעי' כ"ו), חלקת בנימין (רפ"ט ס"ק מ"ח), משפט המזוזה (פ"ז הי"ב).
10 פתחי מנחות (רפ"ט סק"ז) דאם ע"י רוב נכנסים לבית פתח אחר, אז הפתח שבין החצר לבית נידון כיצאה לחצר וקובע את המזוזה בימין יציאתו לחצר מהבית. וכי בשלל טוב (רפ"ט סוף אות ק"ז).
11 שאלתי את הרב שלום עיקב פעלדער שליט"א היאך נוהגין והשיב שנהגין לקבע בימין הנכנסה לתוך הבית.
12 אגור באהל"ך (פכ"ב הי"ט), וכי בשלל טוב (רפ"ט אות רס"ט).
13 חובת הדר (פ"ח ח"א הי"ג ח"ו - י). ועיי' בחוט השני (רפ"ט סק"ו שעה"צ מ"ח) שכתב שאם נתקעה וא"א לפותחה וביטלה, ודאי צריך לקבע על הדלת ולא על המזוזה, ובה מקרי גרי כ"פ פצימו.
14 שאלתי את הרב דוד פאם שליט"א והשיב לקובע על המזוזה הקבועה, ולא על הדלת. וכן השיב הרב אהרן מילר שליט"א בשם אביו הגרש"א מילר שליט"א.
15 שכל טוב (רפ"ט אות קכ"ט) שאין על הדלת הקבועה תורת מזוזה, ומה שמקום עמידת הדלת מצמצם את חלל הפתח אין זה מבטל שם מזוזה ממזוזה הפתח.
16 חובת הדר (שם). ועיי' בספר ביתך בשערך (ס"ו ו) שמחלוקת החובת הדר והחולקים בדלת הזזה תלויה בחקירה בהלכות מזוזה, שלחובת הדר דין חייב מזוזה הוא דין גבבא, והחולקים ס"ל מזוזה הוא דין בבית. עיי"ש.
17 נכ"ל בציון 14.
18 ספר הלכות מזוזה לר' יצחק שורבה שליט"א, ע"מ, מג אברהם (ל"ט סק"י"ג).
19 יומא י"א.
20 ערוה"ש (רצ"א, א).
21 מטה אפרים או"ח ס' תקפ"א.
22 בן איש חי (שנה ב' פר' כ' תבא ג).
23 ברכי יוסף ס' רפ"ה אות ב הביא שכתב האר"י ז"ל שיפגעו אצבעו המקרא אמה על שקי וימשקמו ויתפלו להי' שישמרו בשם שקי וחולפי אותיות המאוחדות ת - כ - ה שצילנו מצי"ה.
24 שו"ע (רפ"ט ס"ב) איהו מקום קביעתה בתוך חלל הפתח בטפח הסמוך לחץ. הם אותיות זז מות, ח"ל: וכל בס"ד לכן כתוב על מזוזה ביתך, תיבת מזוזה לשמירת הגוף. דוגמא לשמירת הנפש איכא בזהר פרשת ואתחן (דף רס"ג), ח"ל: וד"ל הרגום הטולם: "מצוה, שהאדם יקבע מזוזה לפתחו, שיהיה כל אדם נשמר ע"י הקבי"ה כשיצא מה בית ונשיב אל הבית. וזה סוד, ה' ישמר אתך ובאך מעתה ועד עולם. כי סוד המזוזה הוא נמצא תמיד על הפתח וכי כי האדם אינו שומר, חוץ משמירה של הקבי"ה, שהוא שומר תמיד, ונמצא בפתח הבית, והאדם בפנים הבית. ועוד, טעם למזוזה, כ"י שלא ישכח האדם זכרון הקבי"ה לעולם. וכי סמוך לפתח, כנגד ב' מדרגות, מודמן שד אחד, שיש לו רשות להזיק. והוא עומד בצד שמאל של הפתח. נושא אדם את עינו והוא סוד השם של אדוני, שבמזוזה (שק"ו), שבמין הפתח וזכר בו, אין השד יכול להזיק. ואם תאמר, אם כן, זה נכון כשהאדם בא אל הבית, אבל כשיצא מן פתח הבית לחוץ, אין השד, שנמצא בצד שמאל של הפתח, עומד אל לימין של האדם, והמזוזה בשמאל, ואיך נשמר האדם אם המזוזה שורה לשמאל. ומשיב, אלא כל מה שעשה הקבי"ה כל דבר דובר הולך אחר מינו. באדם נמצאים ב' מדרגות, אחת מימין ואחת משמאל, אותה שבמין יקראת יצר הרע. וזוהי שבשמאל יקראת יצר הרע. כיון שיצא האדם מפתח ביתו, אותו השד נושא עינו, וזוהי את יצר הרע כשהוא שורה לשמאל, הוא נמשך לאותו הצד שהיצר הרע נמצא, דהיינו לשמאל, והוא מימין, ואז באותו צד שמאל עומד אדם השם של אדוני, דהיינו המזוזה. ואינו יכול לקרוב אליו להזיק לו. והאדם יוצא ויכלי מנוחו. כשהאדם מתחן מזוזה לפתחו, כשהוא האדם נכנס לבית, יצר הרע הוא והשד הוא שומרים אותו בעל כרחם, ואומרים זה השער להי' צדקים יבואו בו. וכשלא נמצאת מזוזה לפתחו של אדם, היצר הרע אותו השד,

From Milk A Halachic

BY RABBI YECHIEL TEICHMAN

The requirement to wait after eating meat before consuming dairy is well known. But what must be done before eating meat after having dairy?

The Shulchan Aruch¹ *paskens* that a person may eat meat after eating cheese without waiting, provided that his hands are clean from cheese², and that he cleaned out his mouth by eating and drinking (*kinuach v'hadacha*).

Kinuach (wiping) can be done by eating any bulky food besides flour, dates and green vegetables, as these foods tend to stick to the palate. *Hadacha* (rinsing) is done by drinking.

The *Poskim* discuss whether brushing one's teeth and rinsing afterward is an acceptable alternative to cleaning the mouth³. The consensus among many contemporary *Poskim*⁴ is that brushing is not as effective as eating something. Eating food wipes the surface of one's entire mouth (i.e. teeth, gums, and palate), while brushing only cleans a small area of the mouth, namely the teeth.

If one does not have any parve food to eat between milk and meat, Rav Shlomo Miller advised that brushing carefully one's entire mouth, and rinsing would be an acceptable substitute for eating something.

The Gr"a⁵ and the Pri Chadash⁶ write based on the Zohar that one should not eat meat immediately after eating cheese; instead, he should wait one hour and *bentsh* before doing so. A common minhag is to wait one half-hour. According to some *Poskim* waiting

this length of time and *bentshing* fulfills the Zohar's instruction.

The requirement to perform *kinuach v'hadacha* applies to someone who wishes to eat meat right after eating cheese. Does that requirement extend beyond that time-frame? After how much time can we assume no dairy residue remains?

Many *Poskim* (Emes L'Yaakov Yoreh Deah note 37, see also Psakim U'tshuvos) say that once one hour passes, *kinuach v'hadacha* are no longer required. Waiting one hour accomplishes what *kinuach v'hadacha* accomplishes. A source for this approach can be found in the Shach. The Mechaber⁷ requires waiting six hours after eating meat before eating dairy. The Rema writes that some maintain that if one finishes eating, *bentches* and does *kinuach v'hadacha*, he may eat cheese. The Rema continues by stating that where he lived, the accepted *minhag* was to wait one hour. The Shach⁸ writes that after one hour passes and one's mouth seems to be clean, *kinuach v'hadacha* is not required. The requirement for *kinuach v'hadacha* is only relevant according to the approach that allows eating cheese immediately after *bentshing*. If one waits before eating cheese, however, then *kinuach v'hadacha* is not required. These *Poskim* argue that if waiting one hour obviates the need for *kinuach v'hadacha* after eating meat, then certainly it does so after eating cheese, since eating meat after dairy is more lenient. (Minchas Yaakov, however, writes that one should be *machmir* and follow the approach of the Taz who requires *kinuach v'hadacha* even when one waits after eating meat, as does the Pri Megadim.⁹ The Pri Chodosh¹⁰ and Eliyohu Rabah¹¹ follow the Shach. The Chochmas Odam¹² explains the Rema according to the Shach's understanding. This question is relevant for someone who is ill and must eat dairy soon after consuming meat.)

to Meat Discussion

According to the aforementioned *Poskim*, those who wait one half-hour after dairy must do *kinuach v'hadacha* before eating meat. Indeed, Basar B'chalav (R' Zev Hofstetter) quotes Rav Moshe Shaul Klein who advises that the public should be made aware of this requirement. On the other hand, some *Poskim* (Rav Moshe Aryeh Freund, Rav Shlomo Zalman Ulman) maintain that after one half-hour passes from when one ate dairy, *kinuach v'hadacha* are no longer required.

Rav Refoel Blum, (Kashau Rav in *sefer* Birchos Shamayim Y.D. 22) writes that it is proper to do *kinuach v'hadacha* even after waiting one half-hour. However, he finds justification for those who wait one half-hour after eating soft cheese, and only rinse their mouths-*hadacha* without *kinuach*-before eating meat.

This is based on the following two reasons:

1. The Rashash¹³ asserts that after drinking milk one may clean his mouth by doing *hadacha* (rinsing) alone; *kinuach* is not required. *Kinuach* is only required when one eats (semi-hard) cheese which sticks to the mouth. Rav Blum suggests that butter, yogurt and soft cheese is similar to milk and *hadacha* suffices according to the Rashash.
2. The Rashb"a (quoted by the Gr"a¹⁴) maintains that between eating dairy and meat it is enough to do either *kinuach* or *hadacha*. Although the Shulchan Aruch requires both, Eliyohu Rabah¹⁵ *paskens* that *hadacha* is enough. Where one half-hour has already passed, and one ate soft cheese, one may rely on the Eliyohu Rabah and eat meat after doing *hadachah* alone.

Rav Blum concludes that, although it is better to do *kinuach v'hadacha*, the general practice to rely on *hadachah* after waiting one half-hour after eating soft cheese is justified.

As in all matters of *halacha* one should consult with their Rav to determine which custom to follow.

RABBI YECHIEL TEICHMAN
*Rabbinic Administrator
and Halachic Advisor*

Notice Regarding Unkasherred Liver

Please be advised that as per a decision of the Rabbis of COR's Rabbinical Vaad HaKashruth, *unkasherred* liver is no longer being sold in Toronto. The Rabbis heard many unfortunate stories from kosher consumers who purchased *unkasherred* liver in supermarkets and served them in their homes without the necessary *kashering*. Detailed *kashering* instructions were previously included on the packaging of *unkasherred* liver, but it seemed that too many people were not careful enough to read these instructions properly. This is the reason why none of the other major *kashrus* organizations with whom we consulted permit the sale of *unkasherred* liver to consumers. Ultimately, this is why the Rabbis decided that selling *unkasherred* liver in Toronto is too great of a risk to justify.

We would like to note that prior to making this decision, we conferred with local proprietors who reassured us that they have the capacity to *kasher* liver in Toronto to meet the needs of kosher consumers in the city.

In previous generations, *shechted* chickens were sold without being fully kosher as they still required soaking and salting to remove forbidden blood. Over time, this was phased out and kosher certifiers only permitted the sale of fully kosher chickens to end consumers as the expertise of *kashering* chickens at home became less well known. Similarly, kosher certifiers today do not permit the sale of chicken livers that are not yet kosher. COR's recent decision brings us in line with the industry standard in place amongst kosher certifiers today.

(ז) נראה לי שוודאי וכו'. כתב מלבושי יום טוב [סק"ד] לא שלו הוא, שהרי רבו בו"ד סימן פ"ט [סעף א] כתב כן, אבל באמת שלפי הד"ן אין צורך כמיש בלחם תמידות [חולין פ"ה אות קה] ע"כ. ואני השגתי על לחם תמידות גופיה באריכות בספרי אליה רבה דסבר הלחם תמידות דסמכין על בעל הלכות גדולות [ברכות פ"ו ט ע"ג] ור"ת [חולין ק"ד ע"ב תו"ה ע"ף] וליתא אלא על תוס' [חולין ק"ה ע"א ד"ה לסעודתא] וראב"יה [חולין סימן אלף ק"ח] כדאיתא בהגהות שער דורא סימן ע"ז והג"ה איסור והיתר [שער מ סימן א] ע"ן שם ודו"ק, ומכל מקום העליתי שם לדינא כשממתין שעה ומבדק ברכת המזון דאין צריך קונם ודהחה כמיש השי"ך [סק"ד] בשם איסור והיתר האריך [שער מ ד"ד] ומביאו תורת חטאת [כלל ע"ד א] לפסק הלכה. ואף שמתמיה שם דבסימני תורת חטאת כלל ע"י [שם] פסק דבעין קונם ודהחה וסותר אהד"י, מכל מקום הבאתי ראיה (מכלם) מכלבם [עט ע"ב] וממ"ק דף (כ"ח) [ק"א] [סימן ר"ג] דאין צריך, ע"ן שם שהבאתי עוד ראיות:

12 חכמת אדם שער איסור והיתר כלל מ סעף יג
ג' ויש אומרים דמה שאמר בגמרא בסעודה אחרת מותר אינו רוצה לומר זמן סעודה אלא סגי בהמתנת שעה אחת דזה הוא זמן התחלת עיסול (ע"ן כרתי ופולתי) ובלבד שלא יאכל בסעודה אחת קודם ברכת המזון אפילו המתין כמה שעות לא מהני אלא דוקא שיבדק מקודם ברכת המזון וגם שיהיה שעה אחת לאחר שאכל הבשר בין שהמתין קודם ברכת המזון או לאחר ברכת המזון ואם אכל בשר בלא סעודה לא מקרי סילוק עד שיבדק ברכה אחרונה ואם מצא בשר בין שינוי אחר השעה צריך הדהחה וקונם ואם לא מצא אין צורך הדהחה וקונם...

13 דרכי תשובה יורה דעה סימן פ"ט ס"ק לא
(לא) ויקנה בו פיו פ"ה וכו' ואח"כ ידח פ"ו. ע"י בחידושי הגאון רש"ש ז"ל בחולין ר"פ כ"ה"ב דדוקא באכל גבינה הוא דבעין קונם ודהחה משום שהגבינה דרכה להיות מדובק בחיטוכים ובכ"ן השינים ואינו יוצא ע"י הדהחה לחודה אבל באכל חלב סגי בהדהחה לחודה ע"ן שם:

14 באור הגר"א יורה דעה סימן פ"ט ס"ק ט
(ט) (לקוט) וצריך לקנח פיו ולהדיחו. אבל הרשב"א פ"י דבאי מקו סג דאלי"כ אמאי שייח"ו ביש"ו וכו' לאידך וכן אגרא אמאי שיי"ר להדהחה (ע"כ):

15 אליה רבה סימן קעג
(ה) להסיר וכו'. רמ"א [ולבוש בו"ד] שם [סימן פ"ט סעף א] כתבו צריך להסיר ולהדיח פ"ו. וכתב השי"ך שם [שם סק"ד] דבעין נמי קונם, ואני בררתי שם דסגי [קונם] או הדהחה:

על ידי קונם ודהחה (תוס' ומרדכי פ"כ"ה והגהות אשר"י והג"ה מיימוני פ"ט דמ"א וראב"יה). והמנהג הפשוט במדינת א"י, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה. מיהו צריכים לברך גם כן ברכת המזון אחר הבשר (ע"פ האריך והגהות ש"ד), דאז הוי כסעודה אחרת, דמותר לאכול לדברי המקולין. אבל בלא ברכת המזון, לא מהני המתנת שעה. ואין חילוק אם המתין השעה קודם ברכת המזון, או אחר כך (ד"ע ממהר"א"י ולאפוקי או"ה). ואם מצא בשר בין שינוי, אחר השעה, צריך לנקות ולהסיר (ד"ע ממשמעות הר"ן הג"ל). ויש אומרים דאין לברך ברכת המזון על מנת לאכול גבינה (א"ר) בשם מהר"ח, אבל אין מהרה"ו בזה. ויש שמדקדקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה, וכן נכון לעשות.

8 ש"ך יורה דעה סימן פ"ט ס"ק ז - ח
ז צריך לנקות ולהסיר. וכבר נתבאר בס"ק ד' דצריך הדהחה וקונם הפה אבל ודאי אם לא מצא בשר בין שינוי דהמתנה בהמתנת שעה סגי אפי" בלא קונם ודהחה וכ"כ באו"ה שם ד"ד ומביאו בת"ח לפסק הלכה וכ"ן ומ"ש הרב ד"י"א מ"ד אם סילק ובו"ר מותר ע"י קונם ודהחה משמע דקונם ודהחה מיהא בעי הי"ט אם בא לאכול מיד אחר שסילק ובו"ר ודברי הל"ח (דף ר"ח ע"א) אינם מונעים ל"י בזה:

9 פרי מגדים יורה דעה משבצות זהב סימן פ"ט ס"ק ב
אחר. ע"ן ט"ז ותוכן סוגנתו דמי שהוא בן תורה אין לאכול גבינה אחר שוף כ"א אחר שש שעות וראוי לגעור בן אם אינו עושה כן וגם צריך סילוק וברכת המזון ואם אכל בשר בלא פת צריך ברכה אחרונה ומאן דאין בן תורה נמיקל בשעה א' עכ"פ בעי הדהחה וקונם הפה דקולא ז' נמשך מתו"י דסעודה אחרית הי"ט ברכת המזון שהביא הר"ב בהג"ה דלא כשי"ך אות ז' דמתקין בין המתנת שעה א' דאין צריך קונם והמע"ן בד"מ שהביא לשון מהר"א"י משמע דהמתנת שעה הוא להחמיר ולא להקל וזה חזק יורה נט"ז:

10 פרי חדש יורה דעה סימן פ"ט ס"ק ז
[ז] צריך לנקות כו'. וכבר כתבתי בס"ק ד' דצריך הדהחה וקונם הפה. ומיהו אם לא מצא בשר בין שינוי אף לנהגים להמתין שעה אחת סגי בלא קונם ודהחה. ומה שכתב בהג"ה לעיל שאם סילק ובו"ר מותר ע"י קונם ודהחה דמשמע דקונם ודהחה מיהא בעי הי"ט אם בא לאכול מיד אחר שסילק ובו"ר, וכן כתב בשי"ך [ס"ק ז]:

11 אליה רבה סימן קעג

WHEN THE CLOUDS ROLL IN

Kiddush Levana on a Cloudy Night

BY RABBI YOSEF DOVID ROTHBART

Kiddush levana, the sanctification of the moon, is regarded as a unique mitzvah, likened to greeting the Divine Presence (*Shechina*).¹ It is a brief ceremony recited during the first half of each lunar month. However, it depends on the moon's visibility, making it subject to the changing weather conditions. In the Canadian winter, when the clouds seem ubiquitous and the moon is often concealed, the opportunity to recite *kiddush levana* can feel elusive. This article explores the considerations surrounding reciting *kiddush levana* when the skies are obscured.

CLOUDS BLOCK THE BRACHA

Although not the earliest source² to discuss what to do when the moon is covered, the *Radvaz*³ is quoted by the later *poskim*⁴ as ruling that one may not recite *kiddush levana* unless the light of the moon reaches earth. He explains this by comparing *kiddush levana* to the *bracha* one recites over fire during *havdala*. Just as one must enjoy the flame of the *havdala* candle and be able to utilize the light to distinguish between two coins, so too by *kiddush levana*, one must see sufficient light to be able to distinguish between coins. Therefore, if a thin cloud covers the moon and its light is able to shine through the vapour and benefit man, one may recite *kiddush levana*; if the clouds are too thick and do not allow sufficient light to reach earth, one may not recite the *bracha*.

The *Nesivos Hamishpat*⁵ brings a proof to this approach from the language of the *Rema*⁶ who writes, "And one shall not sanctify the moon except at night at a time when the moon is shining and [people] benefit from its light." Clearly, one may not recite *kiddush levana* when the moon is covered and its light is not visible.

Indeed, the *Mishna Berurah*⁷ accepts this approach. He rules that when thick clouds cover the moon and block its light, one may not recite *kiddush levana*. However, when a thin cloud blocks the moon, since one may benefit from its light, *kiddush levana* may be recited.

ANOTHER VIEW

The ruling of these *poskim* is not without dispute. There seems to be a divergent approach.

The *Gemara*⁸ does not define the earliest time to recite *kiddush levana*. The *rishonim* contemplate this and reach various conclusions. The *Rambam*⁹ maintains that *kiddush levana* should be recited the first night of the new month provided that the moon is visible. *Rabbeinu Yonah*¹⁰ brings that one may only recite *kiddush levana* when the light of the moon is of benefit to someone on earth. This happens two or three days after the *molad* occurs.¹¹

The *Rambam*, who maintains one recites the *bracha* the first day of the month, before the time that the moon's light is beneficial for people, clearly understands

that *kiddush levana* is not a *bracha* one recites when benefiting from light of the moon. Instead, the *bracha* is recited when one sees the moon in its state of renewal. Rav Moshe Feinstein tz"l¹² writes that the approach of the *Rambam* is accepted by the *Mechaber*.

Accordingly, whether one may recite *kiddush levana* before the light of the moon is bright enough to benefit people is subject to disagreement.

THE HALACHA

Practically, the *Mishna Berurah* writes that one must benefit from the light of the moon to say *kiddush levana*. One can determine this by imagining being in the middle of a blackout, with the only available light coming from the moon. If that light is strong enough that a person can benefit from it, he may recite *kiddush levana*. This will depend on the size of the moon and the thickness of the clouds. See footnote.¹³ In general, a barometer to use is when the shape of the moon can be clearly seen through the clouds, one may recite *kiddush levana*.

If one recited the *bracha* when thicker clouds covered the moon, another *bracha* should not be recited in deference to the approach that the *mitzvah* was fulfilled. Instead, that person should fulfill the *mitzvah* with someone else who is reciting the *bracha*, or, alternatively, say *kiddush levana* without using Hashem's name.¹⁴ It would seem that one may also read from the *Gemara* or *Tur* which reads, "One who sees the moon in its

state of renewal should recite *בא"י אשר במאמרו* for then he will be able to mention Hashem's name when reciting *kiddush levana*. If *kiddush levana* must be recited (since he did not fulfill his *mitzvah* with his first recitation), this recitation will count as *kiddush levana*. If not, then Hashem's name was not said for naught, as the person saying it did so in the context of learning the *Gemara* or *Tur*.¹⁵

WAITING FOR AN UNOBSTRUCTED MOON

Although one may recite *kiddush levana* when the moon is covered by a thin layer of cloud, some *poskim*¹⁶ maintain it is preferable to wait until the moon can be seen, without even a thin covering. However, if delaying *kiddush levana* may result in one being unable to fulfill the *mitzvah* (due to thickening clouds) or to lose out from saying it with a *minyana*¹⁷, one should recite *kiddush levana* despite the thin cloud covering.

PARTIALLY COVERED

We have seen that when the moon is covered and the covering blocks the light of the moon from reaching earth, one may not recite *kiddush levana*. Oftentimes, part of the moon is covered by thicker clouds and part of the moon is not obstructed at all. May one recite the *bracha* when seeing such a moon?

One does not need to see the entire moon to recite *kiddush levana*.¹⁸ As such, even if only part of the moon is visible (and even if that small section is blocked by a thin cloud), if the light emanating from that section is beneficial (as defined earlier) one may recite the *bracha*. If not, then one would need to wait.

It is possible that even when that small section provides sufficient light to recite *kiddush levana*, since part of the moon is covered, according to the *poskim* who prefer that the moon not be obstructed by even a thin cloud, one should wait to recite the *bracha*.¹⁹ However, if delaying *kiddush levana* may result in one being unable to fulfill the *mitzvah*, one should not wait.

COVERED DURING THE BRACHA

A person who began reciting *kiddush levana* and did not finish the *bracha* before thick clouds covered the moon, may finish reciting *kiddush levana*. However, if before beginning the *bracha* he sees that this will happen, he should not start.²⁰ If he did, he may complete the *bracha*.²¹ If he is unsure, he may recite *kiddush levana*, and if the moon gets covered mid-*bracha*, he may finish.²²

ONE LAST THOUGHT

The Jewish people are compared to the moon. *Kiddush levana* symbolizes how the Jewish people, like the moon, will one day be restored to their full glory, their bright light not eclipsed by thick clouds. May the merit of this great *mitzvah* usher in this reality speedily, in our days.

RABBI YOSEF DOVID ROTHBART

Halachic Administrator at the Halacha Institute of Toronto (H.I.T.)

UNDER THE LEADERSHIP OF THE RABBONIM OF H.I.T. Rabbi Yacov Felder, Chairman

info@halachainstitute.com
416.535.8008
www.halachainstitute.com

- Halacha Line
- Rabbinic Mediation
- Pikuach Nefesh Issues
- Halachic Estate Consulting
- Halachic Business Consulting

1 סנהדרין (מב)
2 תרומת הדשן (סי' ל"ה)
3 שו"ת רדב"ז (ח"א סי' שמ"א)
4 מג"א (סי' תכ"ז סעי' א')
5 הובא בספר יהושע (תשובה י"ד)
6 שו"ע (סי' תכ"ז סעי' א')
7 משני"ב (שם סי' ג)
8 ע"י סנהדרין (מא, ב).
9 רמב"ם (הלכות ברכות פ"י הל' ז), וכן דעת ה"ד רמה ומאיר (סנהדרין (שם) וסמי"ג (נשין כז) ועוד. ועיי' שעה"צ (סי' ק"ח).
10 רבינו יונה (על הרי"ף מסכת ברכות דף כ"א, א)
11 וכן דעת הספר אבודרהם (ברכת הראייה השבת וההואה).
12 שו"ת אגרי"מ (או"ח ח"א סי' קמ"ג), וז"ל, ולכן המתבר /או"ח תכו/ שכתב בסעי' ד' שאין מברכין עד שיעברו שבעת ימים וטעמו צריך לומר שאף שסובר כהרמב"ם שרק בזמן הוא כאלו הקבלו פני השכינה ואיך יש לכתולה לברך בחדושה וכדחז"ק בסעי' א' זה יותר טוב ממעלת לברך בעת שנהנין מאורה דלכן לא כתב זה המתבר שם /או"ח תכו/ מימז מאחר שבה"ז אין מי שיכול לצמצם ולברך בחדושה ובליל האשון כתב שלכן עדיף לחכות עד שיעברו שבעת ימים ואז יש כבר מעלת הנין מאורה ולא הצריך לכתובה. ונמצא ממילא שבזמן ל"כ דין זה דמברך מעומד להתבר ולכן השמיט דין דמעומד משום שפוסק כהרמב"ם.
13 וז"ל האשל אברהם (בטשאטש סי' תכ"ו) הגבול מהו עב דק קולשו לגבי קידוש הלבנה. נראה שהוא כשנראה לאורה רוב הדברים הנראים לאורה בלי הסתר עננים, וגם כשמקדשין קרוב לחצי החודש נראה לשער לכפי האור של הלבנה בליל שביעי, שאז הוא עיקר זמן קידושה. ובשעת הדחק נכון לשער כשנראה ממנה רוב הדברים הנראים לאורה בליל שלישי, שהרי עיקר שורת הדין הוא לברך אחר שלשה ימים, ומה שתפסח המנהג לברך אחר שבעה, הוא רק מצד שכן הוא לכולו עלמא על צד יותר טוב, וכולי עלמא מודו שההלכה הקבועה היא לברך אחר שלשה ימים, ולזה יש לשער כן לכתוב בלי שום חשש, וצ"ע קצת, ועיי' דעת תורה (סי' תכ"ו) שכתב עמ"א [בראש סי' זה מ"ש בשם רש"ל דסומא חייב לקדש הלבנה, ועיי' ספר יהושע סי' י"ד בשם הגאון מליסא שתמה ע"ז, והוא ת"י דברי רש"ל והעלה עפ"י דגם אם הלבנה מכוסה בענן ולא נראית כלל, רק שהלילה מאיר בטוב כאור ביקר טום צאת השמש יכולים לברך עלי' אם זה כבר יום ט"ו ועובר זמנה ע"ש.
14 הלכות חג בחג (רי"ח עמי רס"ה - ז)
15 עיי' במטה אפרים (אלף המגן סי' תקפ"ט סי' נב) וז"ל, וי"א דבשעת הדחק מותר לקדש גם בליל ט"ז בשם ומלכות. שו"ת השיב משה (או"ח סי' י"ד) וסי' נוצר חסד ושו"ת שו"ת מהר"ק ח"ג (סי' קנ"א) ועיי' בח"ס (סי' ק"ב), והעולם נהוג שאם אין יכולין לקדשה עד ליל ט"ו או ט"ז לוקחין הגמרא או הטור ואומרים הממאר הואה ללבנה בחידושה אומר בא"י וכו'. וגמורין כל הברכה וכל הנסח. דרך קדוה. ועיי' עוד בספרי תוס' חיים כלל ק"ח מס"ק י"ד ע"י סי' ק"ב מדיני קדוש לבנה, עכ"ל.
16 מורה באצבע (סי' ו' אות קפ"ד) ועיי' בא"ח (שנה שניה פרשת ויקרא סעי' כ"ג), וז"ל צריך שיעברו עליה שבעה ימים שלמים מעת המולד, נכד כחבי"ד הגי'ת, ואם ענן אפילו דק עליה לא יברך, וכל הלילה זמנה הוא אפילו אחר חצות, וצריך לשר רגליו תתפלת י"ח, וכשיאמר כי אראה שמך מעשה אצבעותך וכו', יראה אותם ויסתכל בה, אבל כשתחיל לברך לא יראה בה עוד כלל, עכ"ל. ועיי' דעת תורה (שם).
17 ובדין הכי נדשר לברך עפ"י הדין, [כגון שהלבנה מכוסה בעב דק קולשו כדלעיל במג"א], אם כגון ומותר להמתין עד שתה"י ותר צלולה, עתשו שבות יעקב ח"א סי' ל"ז [בא' שלא הי' לו שמן זית להדלקת נר חטכה והכין נרות שעה וכבר תחב אותם במקומם להדלקה ונתן כך הביאו לו שמן זית, והוא דרכו להדליק בכל פעם בשמן זית ועד שתכלה רגל מן השוק, ופסק דכיון דכבר התחיל להתעסק בנרות שעה יגמור בהן המצוה, אף על פי ששמן זית מצוה מן המובחר, יעניש שהוכיח כן ממכ"ק ופולל בה].
18 ובתשו' חסם צבי סי' מ"ה [נשהאריך בה דוחה ראיותיו של השועות יעקב וסיים בה"ל: והדבר ברור דבין באתרוה בין בנרות חטכה ובכל המצוות שבעולם מברך על היפה והמהודר ויציא בו ידי חובתו אף שבא באחרונה יעניש]. ועיי' בחצי"צ מהא דכתב רמ"א סאן בשם הרי"ד להמתין עד מוצאי, [הוכיח מזה ג"כ כ"ל, שהרי קיי"ל בפי' כל התדיר דף צ"א דכל שהגיע זמנו הי' כאלו שחוט לפנים, ואפ"ה מעבירין המצוה מזמן זה כדי לעשותה במוצי"ש מן המובחר ע"ש, ואיך הי' לדברי החכ"צ ב"ד כיון דכל שאורה צלול יותר ונהנין יותר מאורה הי'ל מצוה מן המובחר, לכן יש להמתין כ"ל ודוק]. ועיי' ברכ"י סי' א' אות ז' ג"כ בה.
17 הלכות חג בחג (רי"ח עמי רס"ח)
18 לקט יושר (ח"א עמי ע' ענין א')
19 קידוש לבנה (עמי ל"ז)
20 משני"ב (שם סי' ג)
21 ח"י"א (כלל ק"י"ח סעי' י"ג) וז"ל, ואם התחיל לברך שהיה סובר שיוכל לגמור הברכה קודם שתתכסה ונתכסה באמצע הברכה, גמור הברכה. אבל אם משער שלא יוכל לגמור קודם שתתכסה, לא יתחיל. ונראה ל' דמכל מקום בדיעבד, יסיים הברכה, עכ"ל.
22 כן יש לדייק מלשון המג"א וז"ל, בסי' תכ"ו סי' א', כשיודע שתתכסה נתקף לא יתחיל לברך, עיי"ש וכן משמע קצת מהמשני"ב וז"ל שם, שהוא משער שתתכסה הלבנה, עיי"ש. וכן יש לצרף השיטות הובא בה"ל שם. ועיי' בספר קידוש לבנה (עמי ל"ז) שהביא דאם משער שיעבר הענן תוך זמן מועט פחות משיעור כדי אמירת הברכה, נכון להמתין עד שישור הענן ויסיים הברכה.

Rabbi Heber, Rabbi Brogna and Richard Rabkin together with the Olive Branch team during construction

Rabbi Matis Stebben and Rabbi Noam Gottlieb kashering the home of Rabbi Dovid Zauderer

Rabbi Felder addressing a group of lawyers in the COR office at the Halacha Institute of Toronto's continuing education seminar for lawyers

Rabbi Yacov Felder giving the inaugural lecture of the COR Yoreh De'ah Series

כשר COR in the COMMUNITY

Rabbi Dovid Laufer with the owner of Canada Smoked Fish during a production

Rabbi Yaakov Kaufman addressing the audience at COR's Yoreh De'ah series

Rabbi Sam Taylor addressing Toronto's first Yarchei Kallah for Rabbonim

Richard Rabkin (COR) with Rabbi Saul Emanuel (MK) at the courthouse where the judge found in favour of shechita rights in the interlocutory injunction hearing

Delegation at Toronto's first Yarchei Kallah for Rabbonim

Community rabbis receiving mediation training at the Halacha Institute of Toronto's alternate dispute resolution centre

Rabbi Heber and Rabbi Brogna at Gate Gourmet at Pearson Airport in the newly COR certified kitchen

Richard Rabkin with Joel Deutch on a visit at the Marvid Poultry plant